Poštnina plačana v gotovini

SLOVENSKA BESEDA

Uredništvo: Dalmatinova 8 - Uprava: Šelenburgova 7/II - Naročnina: Letno 40 Din, polletno 20 Din, četrtletno 10 Din - Čekovni račun št. 17,152

Izhaja vsak petek.

ŠTEVILKA 44 | V LJUBLJANI, 26. NOVEMBRA 1937 | Posamezna številka 1 DIN

Dr. Dinko Puc:

Osvojitev morja

Važna obletnica osvojitve Jadranskega morja nas spominja naše gospodarske nesposobnosti

Dne 19. novembra je poteklo pet in dvajset let, odkar so srbske čete v balkanski vojni prodrle do Jadranskega morja. Po slavnih zmagah na Kumanovem in pri Bitolju se je vodstvo srbske vojske odločilo, da pošlje drinsko divizijo preko neprestopnih albanskih gora do morja. V čudovitih pohodih, ki so skoro vzdržema trajali devet dni in noči, so srbski vojaki (drugega poziva!) prišli do obale Jadranskega morja, misleč, da so s tem izpolnili dolgoletni sen srbskega naroda.

Kar je pa ustvarilo orožje ob hrabrosti in odločnosti, so uničili na londonski konferenci diplomati. Intrige Avstro-Ogrske so bile uspešne. Posrečilo se je odriniti zmagovito Srbijo od morske obale, in, da bi se za vedno onemogočila izpolnitev srbskih želja, se je ustvarila prav tam, kjer so bili Srbi prodrli na morje, nova državica Albanija, ki naj bi tvorila večen zapah proti zapadu.

Veselje Avstro-Ogrske nad tem diplomatskim uspehom je bilo kratkodobno. Nekaj let pozneje je Avstro-Ogrska razpadla in njeno dediščino na Jadranskem morju je prevzela Jugoslavija, ki je geografsko postala pomorska država z razmeroma ogromno obalo; obalo, ki je živo razčlenjena, polna sijajnih pristanišč, ki ima pred seboj nešteto otokov in ki jo obliva eno najlepših morij na svetu, morje prekrasne barve, bogato na ribah, morje čudovitega solnca in prekrasnega podnebja.

Skoro polni dve desetletji smo že neomejeno gospodarji te obale. Kdor ve, kako silno je bilo hrepenenje Srbije na morje, s kako žilavostjo so srbski politiki, diplomati, gospodarski krogi, profesorji in časopisi propagirali to idejo, je moral pričakovati, da bodo iste gonilne sile nastopale tudi v Jugoslaviji. Naše morje bi bilo vir neizčrpnega bogastva za vso državo, če bi se pravilno izkoriščalo.

Bili smo in smo še razočarani. Morje smo osvojili z orožjem, nismo ga pa osvojili gospodarsko. Naše vlade niso pokazale za naše morje tistega zanimanja, kakršno bi bilo zaslužilo. Za dobre zveze z morjem se je napravilo malo, za pristanišča še manj, za tujski promet nič. V enem letu se je dalo za beograjsko pristanišče na Savi in Dunavu več, kakor za vsa naša obmorska pristanišča v devetnajstih letih! Najbolj pa je pri tem prizadeta naša Slovenija. Zaradi rapalske pogodbe ni izgubila le tretjine svojega ozemlja, temveč je tudi popolnoma odrezana od morja. Zaradi tega je bila naša prva gospodarska zahteva, da dobimo čimprej zvezo z morjem: železniško in cestno zvezo. Izpolnitev te naše zahteve se nam je obetala pred davnimi leti in so se obljube ponavljale od leta do leta. Izpolnile se niso in tudi novi proračun nam ne daje nobenega jamstva, da se bodo izpolnile v bodočem proračunskem letu.

In vendar predstavlja zveza Slovenije z morjem časten dolg države proti Slovencem! Vsaj mala odškodnina bi bila to za posledice rapalske pogodbe.

Zares, na našo pomorsko-gospodarsko politiko naša država doslej ne more biti ponosna. Dobrine, pridobljene z orožjem, izgublja polagoma gospodarska nesposobnost.

Vir vsega slabega

Zgodovina se ponavlja in svet danes zopet glasno kriči po pravici, enakosti in demokraciji

Minilo je 150 let, odkar sta probujena človekova vest in ponižani človekov ponos strla sile tiranije. Francoski narod je med krvavimi krči ustvarjal nov, pravičnejši svet, kjer bi posegi absolutistične državne oblasti v osebno človekovo življenje ne mogli biti več tako kruti, kakor v sistemu Ludvika XIV., ki je urejeval politično življenje kulturnega sveta v 17. in 18. veku. Napoleonove armade so raznesle duh svobode po vsej Evropi. Toda Napoleon je padel in zgodovina se je zavrtela za sto let nazaj. Sveta alijansa, zveza treh avtokratov, avstrijskega in ruskega cesarja ter pruskega kralja je proglasila pridobitve, ki so jih priborili narodi s potoki krvi, za izrodek bolne človeške domišljije, za strupeno seme, ki ga je treba z vsemi silami iztrebiti in zatreti. Proglasila je za svojo dolžnost in pravico, intervenirati v vsaki državi, kjer bi se pokazale te pogubne ideje. In intervenirala je... V Srbiji, kjer so se kristjani uprli proti krvoločnemu tlačitelju, v Grčiji, kjer so razni paše iztrebili po cele otoke, v Belgiji, kjer so se Nizozemci uprli proti nemogočemu skrpucalu dunajskega kongresa. Povsod za legitimno oblast, proti narodom.

Minilo je 150 let. Zopet so one ideje, za katere se je borilo človeštvo ta dolga leta petih generacij, na indeksu. Svoboda in enakost, demokracija, oblast, ki izvira iz naroda, kako smešne stvari! Samo ena je oblast, ta pa prihaja od zgoraj, od duceja ali firerja, on je predstavnik države, država je vse, državljan pa nič. In zopet so se zbrali trije avtokrati, sedaj italijanski in nemški poglavar in japonski cesar, in podpisali v Rimu sveto alijanso, ki se bo borila z vsemi silami proti vsakomur, ki bo širil «doma ali pa na tujem» krive in prekucuške ideje demokracije in nauk, da izvira oblast iz naroda. Ljudi, ki bi take ideje širili doma v omenjenih treh državah, ni. Ti so se preselili v ječe, v koncentracijske tabore, ali pa — na drugi svet. Ostane torej na tujem.

V Evropi je od vseh držav, ki temeljijo še danes na teh prevratnih načelih, ostala še edino Francija. Tam je na vladi ljudska fronta, neki nemogoč konglomerat «komunistov in marksistov», ki ogroža temelje fašističnega miru. Tam je treba zato intervenirati. Zgledi vlečejo in tako se je našla tudi v Franciji kopica «skrajnih nacijonalistov», ki so po kazalu zadnjih volitev izgubili vse izglede na oblast na podlagi narodne volje in so zato, podprti od sosednje propagande in sosednjega denarja upali, da bi se to dalo doseči na drug način. Človek kar ne more verjeti, da se spričo strahotnega primera Španije najde v kulturni Franciji skupina ljudi, ki si je postavila za cilj, ubijati ljudi in preko njihovih trupel priti na oblast. To radi tega, da se Francija reši «marksistične» vlade in na njeno mesto postavi «nacijonalistično» vlado, ki bo vladala po milosti gospoda Hitlerja in gospoda Mussolinija, gotovo največjih prijateljev današnje Francije. V ozadju te rešitve stoji seveda francoski velekapital, predvsem težka kovinska industrija, Comité des Forges, trgovci s topovi, ki vedno bogatijo le s človeško krvjo, pa naj bo že domača ali tuja. Francija se prebuja danes iz težke more. Malo je manjkalo, pa bi tudi tam zaplesala svoj strašni ples državljanska vojna, v primeri so katero so dogodki na Španskem prava igrača. In sveta alijansa bi intervenirala proti «komunistom in marksistom» za sveto francosko «nacijonalno» stvar, kakor danes intervenira za «nacijonalno» stvar Španije.

Da, tudi danes se je zasukalo kolo zgodovine nazaj za sto let. Toda ne da se stalno dušiti duha človekovega. Človeku je prirojena težnja po svobodi, ker, kjer ni svobode, tudi ni enakosti, kjer ni enakosti, tudi ni pravice in kjer ni pravice, ni napredka. Cinično se danes smeši demokracija, ki je baje v krizi in ki že celo umira. Toda demokracija ni v krizi, pač pa je v nevarnosti, in sicer v največji nevarnosti pred agresivnostjo diktature, fašizma z ene in boljševizma z druge strani. Kakor kaže razvoj dogodkov v svetu ji pa preti mnogo večja nevarnost od fašizma, zato so tudi demokratične države zahoda, predvsem Francija in Anglija, z zakonom prepovedale fašistične organizacije in z represivnimi ukrepi pobijajo fašistične pokrete. Komunizem se pa v teh državah tolerira, ker danes vsaj tam in po tamošnjem mnenju predstavlja še ideološki pokret, proti kateremu se lahko bore z ideološkimi argumenti. V tem je tudi iskati razlog, zakaj je francoska vlada, ki je izrazito vlada zmerne politične sredine in socijalnega napredka, popustljivejša napram ekstremistom na levici, kakor pa onim na desnici. Kakor kažejo zadnja odkritja v Franciji, je to stališče bilo tudi pravilno.

Dogodki v Franciji mečejo težko, črno senco na Evropo in kažejo nazorno ljudem, kje je iskati izvor zla današnje dobe. —sj—

V obrambo najemnikov

Zadnji čas je že, da se uredijo najbolj pereča življenjska vprašanja nižjih in srednjih slojev

Eno najtežjih in najbolj perečih vprašanj v današnji življenjski borbi našega malega in srednjega človeka je vprašanje stanovanjskih najemnin, zaradi česar se neprestano vrše križem države zborovanja in protestni sestanki vseh prizadetih slojev in organizacij, toda zaenkrat žal brez vsakega večjega in vidnejšega uspeha. Za čim prejšnjo in čim povoljnejšo rešitev tega morečega problema so se zlasti mnogo in odločno zavzemali ob sleherni priložnosti naši upokojenci potom svoje stanovske organizacije ter tiska in pa društev stanovanjskih najemnikov v raznih naših mestih. Na njihove proteste in spomenice so pristojni krogi vedno imeli le polna usta najtolažilnejših obljub, ki so se pa doslej še vedno in povsod izkazale za prazne in neresne. Zadnji čas bi že bil, da se to vprašanje vsestransko zmerno in znosno uredi.

Kako naj bi se pri nas definitivno in čim ugodneje rešilo vprašanje znižanja najemnin in pa splošno stanovanjsko vprašanje, so bili na neštetih zborovanjih sprejeti različni predlogi, od katerih je ostal vsem prizadetim še v prav živem spominu načrt rešitve tega aktualnega življenjskega problema, ki ga je v svoji lanski spomenici sestavilo «Društvo stanovanjskih najemnikov v Ljubljani» in ki pravi:

Stanovanjski najemniki že več let prosijo za zopetno uvedbo stanovanjske zaščite. V vladajoči gospodarski stiski stalno padajo dohodki najemnikov, tako da velika večina nima niti eksistenčnega minima več. Število brezposelnih je pa vsak dan večje.

Najemnine stanovanj in poslovnih lokalov pa so ostale po večini na isti višini, kakor so bile pred gospodarsko krizo, ter jemljejo stalnim uslužbencem polovico ali pa še več njihovih dohodkov. Zato je v vrstah stanovanjskih najemnikov, ki tvorijo po trgih in mestih pretežno večino prebivalcev, nastal obupen položaj. Revščina, težave, prikrite solze, upala lica, bolezni in šibka telesca otrok dokazujejo, da je vse to posledica previsokih najemnin, katere plačujejo najemniki z zdravjem in tudi z življenjem svojim in svojih dragih. Pretirane najemnine so veliko socijalno zlo, ki se v interesu celokupnosti mora odpraviti ali temeljito ublažiti! Prej so najemniki plačevali eno šestino svojih prejemkov, sedaj pa dajejo že nad polovico! Jasno je, da se mora za državo in celokupnost tako škodljivo stanje s primernimi zaščitnimi in samoobrambnimi ukrepi spremeniti. Zato je potreben poseben pooblastilni zakon, po katerem bodo mogle banovine individualno za svoje področje urediti stanovanjsko zaščito in določiti, koliko smejo najemnine največ znašati v primeri z dohodki najemnikov.

Istočasno z uvedbo državne zaščite je pa treba omogočiti stanovanjskim najemnikom s pomočjo države, banovin in občin gradnjo lastnih hiš. S tem bi se dosegla vsestranska korist. Nehigijenična stanovanja po barakah in kleteh bi se sama od sebe izpraznila, kar bi koristilo splošnemu narodnemu zdravju, država pa bi obenem z izposojenim denarjem, za katerega naj bi jamčile občine in stalni prejemki stanovanjskih najemnikov,

POLITIČNI TEDEN

Politična borba in delovanje sta bila tudi v minilem tednu dokaj živahna. Vladne skupine niso še opustile brezplodnega dela, da bi naslikale delo opozicije kot delo grobokopov Jugoslavije, ki pripravljajo pota za najsmelejše poskuse, dočim je državljanom Jugoslavije dobro le v varnem pristanu današnje JRZ. Tako mnenje sta vsaj razvijala ministra gg. Cvetković in Cvrkić, ki sta na občnem zboru poštnih uradnikov, pristašev JRZ, razlagala svoje nazore o politiki vlade in Združene opozicije. Minister za socijalno politiko g. Cvetković je ob tej priliki tudi izjavil, da morajo državljani v svojem prostem času manifestirati tudi svoje politične pravice in stremljenja, vendar tako, da ne skrenejo nikdar na levo, da se lepo držijo sredine in da ne podležejo kvarnim uplivom desnice ali levice. JRZ pričakuje zato, da se bodo vsi poštarji zbrali v čvrsto četo in na ta način pokazali sovražnikom in rušilcem države, kako JRZ ne bo dopustila, da se vrže država v temo in kaos. Poštni minister g. Cvrkić si je pa privoščil Združeno opozicijo in se povzpel do trditve, da vodi Združena opozicija negativistično politiko, ki počiva na zanikanju kupov kosti in morja krvi junakov male Srbije, ki so padali za ustvarjanje naše Jugoslavije. Sredstvo proti taki politiki — tako pravi — je vstopanje v JRZ. Seveda bi se na tak enostaven način že našlo sredstvo za izhod iz današnje težke politične krize, ki jo preživlja Jugoslavija.

So pa gotovi znaki, ki kažejo, da sveto znamenje ozkogrudnega unitarizma, ki ga danes vlada in vodstvo režimske JRZ tako propagirata, ni ravno tako čvrsto v vseh njihovih organizacijah in med vsemi njihovimi pristaši, kakor bi človek sklepal iz svete vojne, ki jo je vladni unitarizem napovedal «federalistom», pa tudi drugim unitaristom, ki se od njih razlikujejo le v tem, da jim sreča ni bila naklonjena, da bi se s svojim programom udejstvovali na vladi, pa jim tudi to vladni unitaristi očividno hudo zamerijo. Človek vsaj drugače ne bi razumel srda, s katerim se zaganjajo ob ljudi, ki imajo z njimi isti državopravni program. Toda, kakor rečeno, med vladnimi pristaši samimi ne vlada o tem unitarizmu in enotni naciji, ki ju imajo zapisana kot geslo na svojem praporu, niti približno isto mnenje. Kako bi si naj drugače tolmačili izjavo slovenskih katoliških akademikov v Beogradu, ki so tam ustanovili svoj lasten klub, «da med slovenskimi akademiki v Beogradu goji katoliško misel in vero, ki sta v nevarnosti in da svoje člane vzgaja v samoslovenskem narodnem duhu». «Samoslovenski narodni duh» pa unitarizem sta dva pojma, ki si nista prav preveč podobna. Če bi imela JRZ svojega svetnika, bi si morala izbrati kvečjemu znamenitega Janusa, čigar posebnost je bila, da je imel dva obraza.

Pokret demokratičnega bloka v Jugoslaviji je medtem zavzel širok razmah v Srbiji, kakor tudi na Hrvaškem. Tako je na otoku Hvaru imela SDK velik shod, ki se ga je udeležil podpredsednik stranke g. inž. Košutić in mnogo hrvaških poslancev. Shodu je prisostvovalo okrog 8000 ljudi s Hvara, bližnjih otokov in iz Dalmacije.

omogočila tem stanovanja v lastnih hišah in bi ob sedanjem mrtvilu močno poživila gradbeno delavnost.

Že lani je finančni minister v narodnem predstavništvu izjavil, da se bodo morale pokojnine in redni prejemki državnih uslužbencev čimprej zvišati, ker so bile že takrat pod eksistenčnim minimom. Letos so se plače aktivnih uslužbencev res za malenkost zvišale, pač pa so ostali največji reveži, državni upokojenci, skoro na beraški palici brez vsakega poviška in vrnitve trdo prisluženih žuljev. Že iz teh prepričevalnih razlogov je nujno potrebno, da se stanovanjske najemnine, ki tvorijo važen del življenjskih potrebščin, znižajo na gospodarskim in pridobitnim razmeram primerno izmero.

Zgodilo se je že marsikje, da so se najemnine zaradi zadnjih zvišanj samoupravnih javnih dajatev hišnim lastnikom zvišale na breme že itak preobremenjenih najemnikov, za katere je postalo stanovanjsko vprašanje res že pravcata poguba. Zato bi bila neodložljiva potreba, da ljubljanska mestna občina čimprej izvede napovedano revizijo stanovanjskih najemnin v svojih hišah, s čimer bo dala iniciativo in dober zgled tudi vsem ostalim hišnim lastnikom v Ljubljani in v drugih mestih.

Položaj se letos napram lanskemu ni prav nič izpremenil na boljše, temveč se je še temeljito poslabšal, tako da je sila prikipela res že do vrhunca in da je takojšnja rešitev tega vprašanja v eminentno državnem interesu. Skoro vse življenjske potrebščine so se podražile za 20 do 40 %, dohodki pa se niso zvišali povprečno niti za šestino tega poviška cen. Zato je neizbežno, da se bodo morale stanovanjske najemnine primerno, izdatno znižati, prejemki državnih uslužbencev in upokojencev pa znatno zvišati. Če se to ne bo kmalu zgodilo, mora priti do katastrofe, ki je narod ne bo tako lahko prenesel in ki bo pustila v narodnem in državnem telesu globoke, nezaceljive rane.

Albin Prepeluh

Preteklo soboto zjutraj je položila v Ljubljani srčna kap na mrtvaški oder popularnega publicista in tiskarnarja g. **Albina Prepeluha,** bivšega poverjenika za socijalno skrbstvo pri narodni vladi za Slovenijo, starega komaj 57 let. Z njim je legel v prerani grob vrl mož, preizkušen politik, publicist in novinar, čigar plodovito, za sedanjo dobo ostro nabrušeno pero je, večinoma pod psevdonimom Abditus, napisalo v raznih listih in revijah, pa tudi v več knjigah in brošurah, nešteto odličnih duševnih proizvodov in bistrih življenjskih razmotrivanj.

Pokojnik je bil rojen Ljubljančan in je svoj pristni ljubljanski tip obdržal vse svoje plodovito življenje v vsem svojem delu in nehanju. Ozkogrudnost ljubljanskega malomeščanstva in umetno velikaštvo jare gospode ob surovi protislovenski politiki pokojne avstrijske vlade so ustvarili iz Albina Prepeluha že v njegovih zgodnjih mladeniških letih krepak značaj in borbenega socijalnega javnega delavca in misleca, ki je našel svoje najplodnejše torišče v takr. socijalnodemokratski stranki. Pozneje je iz raznih vzrokov, ki se niso skladali z ravno linijo nekdanje strankine politike in pa tudi ne z njegovim trdnim značajem, zapustil socijalno demokracijo in se še enkrat pokazal v politični areni kot slovenski avtonomist. Razmere, ki so nastale v naši domovini v zadnjih desetih letih, so ga iztrgale tudi iz avtonomistične falange in mu vzele vse veselje do nadaljnjega udejstvovanja v politiki. Odtlej se je povsem posvetil gospodarskemu delu in svoji družinici, ki nedvomno ne bo mogla nikdar preboleti njegove smrti, kakor bo težka izguba zapustila globoko vrzel tudi v vsem našem javnem, kulturnem in gospodarskem življenju.

Slovenska javnost bo ohranila Albina Prepeluha v trajnem častnem spominu, kakor tudi sedaj ob svežem grobu iskreno deli žalost z bridko prizadetimi svojci.

Domači pomenki

„Domoljub" ne pozna več JRZ!

Nedavno so sedanji politični voditelji v Beogradu odločno demantirali, da bi se v Sloveniji obnavljala Slovenska ljudska stranka. Ta demanti smo primerno glorirali, dasi takrat še nismo imeli v rokah zadnje «Domoljubove» številke. V tej številki deli «Domoljub» Slovence v dva tabora: en tabor je seveda SLS, drugi tabor so pa «neverjetno omejeni in nezreli volilci Kramerjev, Pucljev, socialistov in drugih pustolovcev». V katerem predalu so torej sedanji generali JRZ?

[illegible]

Vodja angleške opozicije proti fašizmu

V angleškem parlamentu je vodja angleške opozicije Atlee ostro napadel italijanski fašizem. Povod mu je dal Mussolini sam, ki je ob 15letnici fašistične revolucije delil odlikovanja vdovam onih italijanskih vojakov, ki so padli v Italiji na strani generala Franka, češ, da je s tem Italija spet dokazala, kako se meša v španske zadeve ter je vzkliknil: «Fašizem jemlje ženam može, v zameno jim pa daje medalje!»

Zapostavljena Slovenija

Že pred petimi tedni smo v našem listu v štev. 40 objavili članek, v katerem smo podrobno opisali bodoči petletni investicijski program Središnjega urada za zavarovanje delavcev (SUZOR-ja) v Zagrebu in ugotovili pri tem nad vse žalostno in sramotno dejstvo, da bo odpadlo na Slovenijo od skupne vsote 57,750.000 dinarjev le skromnih 1,500.000 din ali le 2.6%. Slovenija je zaradi tega sistematične-ga zapostavljanja bila oškodovana doslej že za več, kakor 26 milijonov dinarjev, z izvedbo te nove gradbene petletke širom Jugoslavije pa ji grozi še nova izguba približno 12 milijonov dinarjev. Pod naslovom «Ali bo Slovenija to zapostavljanje trpela?» je objavil ljubljanski «Trgovski list» uvodnik, v katerem ostro obsoja za vso Slovenijo tako pogubno in škodljivo egoistično investicijsko ter občo gospodarsko politiko vodilne gospode pri zagrebškem SUZOR-ju in pravi ob koncu: «Proti temu zapostavljanju je samo eno uspešno zdravilo: da se vse socijalno zavarovanje popolnoma decentralizira in da postane Slovenija od SUZOR-a čisto neodvisna. Če SUZOR nima smisla za potrebe Slovenije, če SUZOR ne zna pravično razdeljevati nabranega denarja, potem tudi Slovenija noče za SUZOR nič vedeti. Decentralizacija socijalnega zavarovanja je zato ena prvih zahtev Slovenije in s to zahtevo se mora začeti uresničevati samouprava ljudstva. To mora biti prva in glavna programna točka vseh slovenskih javnih delavcev in vseh slovenskih političnih skupin in brez te točke se ne sme nobena skupina več pokazati v slovenski javnosti. Zapostavljanja Slovenije je že bilo dovolj in zato se mora nehati!» — To pravično in edino mogoče stališče slovenskih gospodarskih krogov podpisujemo v celoti tudi mi, kakor smo to storili že pred nekaj tedni v našem tozadevnem članku.

Preganjanje

«Slovenec» je včasih zelo rad pisal o preganjanju, pričenši s preganjanjem kristjanov v starem veku pa vse do današnjih časov, ko ni nobenih preganjanj več pod vlado edino-

1. decembra

zvečer vsi na Tabor!
Novinarski koncert

zveličavne JRZ (tako vsaj piše «Slovenec», ki mu kot glavnemu organu današnjih najvišjih nepreganjanih kristjanov na Slovenskem vendarle moramo verjeti?!). Ker torej po njegovem pri nas ne more biti danes nobenega govora in nobenega pisanja (torej le vsestransko molčanje) o preganjanju političnih nasprotnikov, se je «Slovenec» te dni zopet razpisal o tem, da Stalin preganja svojega kompanjona in sovjetskega zunanjega ministra Litvinova. Baje je Stalinov notranji minister in strokovnjak za policijske pendreke in žandarske «kundake» Ježov napravil v ministrstvu Litvinova hišno preiskavo, proti čemur da je Litvinov užaljen ogorčeno protestiral pri samem Stalinu, seveda brez uspeha. To so na vsak način veliki svetovni dogodki, ko Stalin preganja Litvinova, ljubljanski «Slovenec» pa oba. Zaradi zadnjega preganjanja Stalin in Litvinov nista še nikjer protestirala, najmanj pa pri Društvu narodov ali morda celo pri osrednjem vodstvu JRZ...

Zvišanje državnega proračuna

Finančni minister je izročil narodni skupščini v proučitev in odobritev predlog novega državnega proračuna za prihodnje proračun. leto 1938-39. Ta predlog izkazuje znatno zvišanje 1 milijardo 270 milijonov dinarjev napram tekočemu proračunu. Bodoči proračun bo znašal torej skupaj 12 milijard 180,000.000 din. «Slovenec» piše, oponašajoč svojo jerezovsko sestro, beograjsko «Samoupravo», o tem zvišanju naslednje: «Politiko sedanje vlade karakterizira dejstvo, da je to povečanje v največji meri za konstruktivne in produktivne namene». Že pri površnem pregledu proračunskega predloga smo spoznali globoko resničnost gornjih trditev jerezovskih vodilnih glasil: v novem proračunu je tudi za 1,750.000 dinarjev na 15,190.000 Din povečana postavka za «najkonstruktivnejši» in «najproduktivnejši» element, ki skrbi za «gospodarski, kulturni in socijalni napredek države» (da citiramo «Slovenčev» hvalospev), namreč za se-nat...

Kdo vendar plačuje?

Ljubljanski «Slovenec» se v zadnjem času vedno pogosteje poslužuje močno plombiranega političnega zobala svoje beograjske posestrime «Samouprave», s katerim skuša grizti svoje nasprotnike. To ujedanje se mu pa vedno zmaliči, ker je pač znano dejstvo, da umetno zobovje vedno povsem ne služi niti onemu, komur je bilo umerjeno, še manj pa seveda onemu, ki mu je le podoben, in še to po smradu, ki ga povzroča — enaka gniloba političnega zobovja.

Tako piše te dni «Slovenec» o 169 shodih, ki so jih priredili v zadnjem času voditelji Združene opozicije po vsej državi in o uspehih, ki jih je politika sporazuma dosegla na teh veličastnih neposrednih razgovorih voditeljev opozicije s širokimi narodnimi množicami. Po svoji stari navadi pa skuša na koncu podtakniti opozicijskim voditeljem nekake nečiste denarne posle (vsak pač po sebi hlače meri, zlasti pa «Slovenec» in njegovi gospodarji) in vprašuje naivno-zbegano: «Ta gospoda pa se sicer vozi z avtomobili, celo po Bosni, bogato gosti na desno in levo, ima plačane agitatorje, ki hodijo po vaseh in zganjajo ljudi na shod, tiskajo plakate in letake, karikature itd. Mislimo, da je že prišel čas, da se zastavi še to vprašanje: Kdo vse to plača?»

Nam bi to vprašanje «Slovenca» in «Samouprave» ne bilo prav nič mar, če bi nas ne zanimalo v zvezi s tem neko podobno, pa najbrže precej kočljivejše vprašanje: Kdo pa vendar plačuje vse shode, shodiče, konferenčice, sestanke, sestančke itd., ki jih prirejajo voditelji [illegible] In ti gospodje se vozijo tudi povsod v salonskih državnih vagonih in v najmodernejših državnih limuzinah celo in predvsem po Bosni? Ali se drugi ne sme voziti z lastnim ali najetim avtomobilom po Bosni, kjer ni skoro nobenih drugih prometnih zvez, in to še za svoj denar in ne za državni, ki je le plod narodnih žuljev? Ali opozicija ne sme tiskati plakatov in letakov? Naj se gospodje iz JRZ ne boje preveč lastnih temnih senc, ki jih že pričenjajo strašiti pri belem dnevu; naj le trezno pomislijo, da na opozicijske voditelje ne more pasti nobena pega kakršnekoli sumnje, da bi se okoriščali z državnim in narodnim premoženjem, saj vendar že nad deset let niso sedeli za vladno mizo. [illegible] rimite [illegible] čel

Važno spreobrnenje

Že v šoli smo se učili, da je vsaka spreobrnitev grešnika Bogu in ljudem dopadljivo dejanje in da zavlada ob vsakem takem radostnem dogodku v nebesih pristno rajsko veselje, žal da brez cvička in pogrnjenih miz ter brez vstopnine in prostovoljnih prispevkov za zimsko pomoč. Tako veliko veselico na rajskih livadah pričakujejo zopet te dni, ko se je spreobrnil velik grešnik, sam ljubljanski «Slovenec», ki velja za vodilno slovensko trombo v pisanem orkestru JRZ. Ta veliki in zagrizeni nasprotnik vseh komunistov in demokratov, da liberalcev in nacijonalistov iz «drugega nacijonalističnega» tabora niti ne omenjamo, se je po pavlovskosavlovskem vzgledu spreobrnil in preteklo nedeljo v svojem uvodniku zapisal sledečo spokorniško izjavo: «Ali ni mogoče, da bi se stremljenja i demokracije i komunizma in fašizma spravila na skupni imenovalec v skupno srečo vsega človeštva — namesto, da se uničujejo in pobijajo med seboj?»

Še eno ali dve taki izjavi, pa bo «Slovenec» istočasno lahko imenovan za častnega državljana v Moskvi, v Berlinu, v Beogradu, v Rimu in posebej v Vatikanu, pa tudi v Madridu in Francovem Burgosu. Na Slovenskem bo šlo pa s tem nekoliko težje, ker trdoglavi Slovenci takim človekoljubnim izjavam precej neradi verjamejo. Morda imajo pa za seboj že kake bridke izkušnje?!

Po starem kolovozu

Nedeljski «Slovenec» se svetohlinsko izprašuje, kaj vendar more v sedanjem položaju storiti krščanstvo, oziroma krščanski človek za vesoljno človeštvo, kakor tudi za svoje najbližje soljudi, brate in sodržavljane. In takoj si sam odgovarja: «To, kar je vedno delal v zgodovini!» — Nas Slovencev ta kratki, pa zelo značilni in zgovorni odgovor preveč ne navdušuje in nam ne odpira najidealnejših izgledov na bodoče dni. Slovenski krščanski prvoboritelji, ki danes predstavljajo in zastopajo Slovence v Beogradu in tudi na zunaj, napram tujini, so puščali na svoji dosedanji življenjski in zgodovinski poti za seboj le take sledove, ki nam niso bili niti najmanj v veselje in prid, še manj pa v čast in ponos...

Zanimivosti

Pod tem naslovom je nedeljski «Slovenec» v skoro celostranskem članku, posvečenem spoimnu velikega skladatelja Antona Foersterja, objavil tudi nekaj zelo «zanimivih» biografskih podatkov o Foersterjevi rodovini, s čimer pa je storil slabo uslugo tako pokojnikovemu spominu, kakor tudi njegovim svojcem in onemu delu slovenske javnosti, ki je navezana v zasledovanju življenjskih dogodkov na «Slovenčeve» informacije. Ta «sijajno informirani» katoliški dnevnik je namreč natvezil svojim bravcem tole svojo ugotovitev: «Najznamenitejši v tej veji Foersterjev so: Jožef Foerster (1834—1892), oče našega Foersterja...» — — Pred dnevi smo Slovenci praznovali stoletnico rojstva Antona Foesterja. Po «Slovenčevih» zgodovinskih podatkih je bil ob rojstvu našega Foersterja njegov oče star točno tri leta...

Izmikanje sveta in daljnovidnost

Specijalist za samoslovenska vprašanja v okviru jugoslovanskega unitarizma št. 2 v najnovejši JRZ priredbi in izdaji «Slovenec» je zapisal pred dnevi tole veliko razkritje:

«Drugi narodi se pečajo vsak s svojim vprašanjem in izključno samo s svojim, mi pa z vsemi. Ta naša nastrojenost skozi desetletja nam je sicer dala razgled po vsem svetu, da smo o vsakem vprašanju kolikor toliko poučeni, toda lasten svet se nam izmika pod nogami, ker smo preveč daljnovidni in večkrat ne vidimo, da so v bližini odločilnejši dogodki.»

[illegible] podje [illegible] na

Zunanja politika

Čeprav so se zadnje dni dogodili dogodki velikega mednarodnega pomena, je bilo javno zanimanje predvsem obrnjeno k bivanju lorda Halifaxa v Nemčiji. Smatralo se je za ugoden znak v današnjem napetem mednarodnem ozračju, da se sestaneta vodja Nemčije in pa direktni odposlanec angleške vlade, da v osebnem razgovoru razčistita odnošaje obeh vlad in ugotovita, na kateri podlagi bi bilo možno najti skupna pota, ki so se po dogodkih na Španskem in pa na Daljnem vzhodu precej razšla. Splošno znano je, da Nemčijo danes precej težijo kolonije, katerih vrnitev so napravili v tretjem rajhu za neke vrste prestižno vprašanje. Svetovna javnost se ni zmotila. Hitler je zahteval predvsem one kolonije, ki so jih Francozi zasedli po vojni v Afriki, Kamerun in Togo. V odgovor je francoska vlada sklenila povečanje svoje mornarice za zaščito obeh svojih kolonij. Malo bolj je svet presenetila vest, da zahtevajo v Nemčiji pravico nacijonalne zaščite za sudetske Nemce, z drugimi besedami, pravico vmešavanja v notranje zadeve češkoslovaške republike. Pri današnjem razmerju med obema državama pomeni pristanek na to nemško zahtevo največjo nevarnost za položaj celokupne srednje Evrope in evropski mir sploh.

Evropska javnost je dobila vtis, da v Rimu ne gledajo s preveč prijateljskimi očmi angleško-nemške dogovore zaradi tega, ker tam nimajo radi preveč samostojnosti v nemški zunanji politiki. Zlasti jim to ni prijetno v času, ko je angleška vlada odklonila prošnjo fašistične vlade za posojilo. Sicer se pa že preprostemu človeku zdi malo čudno, da bi Anglija posojala denar za oboroževanje države, katere celotno delovanje zadnjega časa je usmerjeno ravno proti britskemu imperiju.

Sredi tega diplomatskega kretanja je, kakor bomba, treščila v svet vest, da so odkrili v Franciji široko zasnovano zaroto, katere smoter je bil, priti potom državnega udara na oblast. Prvotno je bila zadeva zavita v skrivnostno temo in so se ekstremisti desnice in levice medsebojno obtoževali drug drugega za akterje te zločinske nakane. Vendar so poznejša odkritja pokazala, da je bil vojaški materijal, puške, strojnice, pa tudi topovi, najden izključno pri desničarskih ljudeh. Pojavljala so se imena vodilnih desničarskih politikov, kakor sta Tardieu in Laval. Poleg tega tudi gotovo ni v interesu vzhodnega zaveznika Francije, Sovjetske Rusije, da bi se v današnjem položaju z ozirom na dogodke na Daljnem vzhodu izpodkopavala notranja in vojaška sila Francije. Vsekakor pa je današnja radikalna vlada v Parizu trdno odločena, da privleče krivce na odgovornost, pa naj že bodo kdorkoli.

Spričo teh dogodkov v osrčju Evrope je v javnosti skoro docela ponehalo zanimanje za obe vojni ognjišči, za Španijo in Kitajsko. Dočim je na kitajskih tleh vojna vihra v polnem razmahu in beležijo Japonci znatne uspehe, je nastalo na španskem bojišču skoro popolno zatišje, ki pa obeta že v kratkem najbolj vroče dni, kar jih je zabeležila doslej španska tragedija. Obe nasprotnici se z mrzlično naglico pripravljata na odločilno ofenzivo, ki pomeni najbrže začetek konca španske državljanske vojne. Na vsaki strani je koncentriranih nad sto tisoč mož in bo konec nedvomno grozen.

Naročite „Slovensko besedo"!

DOMA IN NA TUJEM

O Špancih in umobolnici

Lepi Kotičkov striček iz mladinske priloge zadnjega nedeljskega «Slovenca» odgovarja na pismo nekega učenca, ki slučajno stanuje za obzidjem umobolnice na Studencu pri Ljubljani in ga uvaja v svetovno politiko na tale brumni način: «Počemu naj bi te tudi bilo strah tam — za obzidjem umobolnice? Saj ubogih bolnikov ne pošiljajo tja zato, da bi strašili takele majhne dečke, kot si ti, ampak zato, da bi jih zdravili. Meni se vse tako zdi, da si za obzidjem umobolnice mnogo bolj varen, kot pa bi bil kje zunaj — postavim na Španskem ali na Kitajskem, da ne omenim še kakšnega drugega kraja, kjer strašijo zveri v človeški podobi in kjer človeško življenje ni vredno počenega groša. Če bi bilo po mojem, bi tudi takšne ljudi, ki so krivi vseh vojnih grozot, zaprli kam «za obzidje», kajti nobenega dvoma ni, da tudi ti spadajo med umobolne, ki so svoji okolici nevarni. Le toliko pameti imajo še v glavi, da pošljejo na morišče druge ljudi, sami pa hrabro ostanejo nekje daleč v ozadju na toplem in na varnem. Ti bolniki, dragi moj, ti so nevarni in ne tisti, ki v umobolnici na Studencu čakajo ljubega zdravja.»

Kakor je videti, Kotičkov striček nima istih pogledov na špansko «sveto uporniško vojno» za zmago grofov, veleposestnikov, vere in Cerkve, kakor jih imajo njegovi gospodarji, ker sicer ne bi zabavljal čez povzročitelja španske bratomorne tragedije, generala Franca in ga pošiljal «za obzidje». Pametneje bi pa še bilo, če bi ga rajši poslal pred puške in pred zid, kamor edino še spada z vsemi svojimi podporniki vred...

Ali nima norec prav?

Neki dunajski ilustrovani list je objavil v svoji zadnji številki fotografični posnetek s proslave dneva miru 11. novembra t. l. v Londonu. Tej proslavi prisostvuje poleg vlade in narodnega predstavništva ter ostalih odličnikov tudi kralj Jurij. Na fotografiji je pa baš posnet napeti prizor, kako neki policijski stražnik pobija na tla nekega moškega, ki je predrl vojaški kordon in zaklical zbranim velikašem v brk, da uganjajo samo komedijo in da pripravljajo novo vojno. Baje je bil ta človek nor. Morda so pa še bolj nori tisti, ki verjamejo na iskrenost takih proslav «miru», ko istočasno vidijo, kako naglo in na veliko se vse države oborožujejo...

Tragična smrt g. Filipa Bizjaka. Pretekli petek je nepričakovano umrl v tržaški bolnici znani in obče priljubljeni ljubljanski krznar g. Filip Bizjak na posledicah avtomobilske nesreče, ki se mu je na Vseh svetih zvečer pripetila na cesti pri Razdrtem v Italiji, ko je s svojim novim Fordom zavozil v neko obcestno drevo in avtomobil popolnoma razbil. Pri tej nesreči si je g. Bizjak dvakrat zlomil nogo, njegova hčerka si je enkrat zlomila nogo, svak g. Dolenc je dobil notranje poškodbe in težak pretres možganov, dočim je ga. Bizjakova ostala razen nekaterih manjših ran skoro nepoškodovana. Zdravniki so bili prepričani, da bo g. Bizjak ozdravel, toda nastopile so usodne komplikacije, ki so položile v grob tega simpatičnega, agilnega obrtnika. Pokopali so ga v ponedeljek v Ljubljani. Našemu zvestemu naročniku in delovnemu odborniku Gospodarskega društva za Vič-Rožno dolino g. Bizjaku bodi ohranjen trajen časten spomin, njegovi kruto prizadeti družini pa izrekamo svoje toplo sožalje!

Spominu velikega izumitelja. V Ljubljani je bil preteklo nedeljo pred tehniško fakulteto ljubljanskega vseučilišča svečano odkrit spomenik znamenitemu češkemu izumitelju Jožefu Resslu, ki je živel dalje časa tudi med nami Slovenci in je pokopan v Ljubljani. Spomenik je postavila velikemu izumitelju ladijskega vijaka ljubljanska sekcija Združenja jugoslovanskih inženjerjev in arhitektov ob 80letnici njegove smrti.

Zanimivo predavanje. Jutri 27. t. m. ob 20.30 bo v salonu «Pri levu» predaval v okrilju društva «Soče-matice» profesor g. Mirko Šubic o življenju in delu slikarjev bratov Janeza in Jurija Šubica. Vstop je vsakomur prost in se javnost vljudno vabi k obilni udeležbi.

Kongres Zveze grafičnih delavcev se vrši te dni v Zagrebu. Navzoči so tudi mnogoštevilni delegati iz inozemstva.

Za ustanovitev podružnice Poštne hranilnice v Mariboru se vneto potegujejo gospodarski krogi z ozemlja bivše mariborske oblasti.

Ljubljanska mestna hranilnica je pričela od 22. t. m. dalje izplačevati tudi že vse one vloge, ki dne 1. januarja t. l. niso presegale zneska 40.000 din. Dosedanje oprostitve so dokazale, da vlagatelji večinoma puščajo svoje vloge nadalje v zavodu, kjer se obrestujejo po 4%. Obenem se pa spričo zaupanja, ki so ga dobili vlagatelji v ta zavod, opaža mesec za mesecem večje naraščanje novih vlog. Pričakovati je, da se bodo razmere v tej smeri izboljšale in normalizirale tudi v drugih naših denarnih zavodih.

Sumljiva samohvala. Režimsko časopisje se že kaka dva tedna na široka usta hvali s silnimi gospodarskimi uspehi sedanje vlade. S tem opravičuje tudi visoko zvišanje bodočega državnega proračuna za 1 milijardo in 270 milijonov dinarjev. V svojih hvalospevih naglaša ugodno letošnjo bilanco državnega gospodarstva, ki da izkazuje visok presežek nad pričakovanimi dohodki. Pri tem pa bôde davkoplačevalce in vse objektivne opazovalce v oči dejstvo, da so drž. dohodki nazadovali predvsem v naslednjih področjih: državni monopoli za 37 milijonov, rečna plovba za 22 milijonov, poštno ministrstvo za 60 milijonov, državna razredna loterija za 4 milijone, državni rudniki in gozdovi za 14 milijonov itd. Tudi to da mnogo misliti. Vemo pa še, da vsi rudniki, ki so v rokah tujega velekapitala, izborno zaslužijo in izplačujejo iz svojih mastnih dobičkov svojim delničarjem naravnost nezaslišane dividende.

Zaradi zadnjega snega in deževja so pričele naraščati reke zlasti na Hrvaškem in v Bosni. Sava je v Slavoniji že preplavila večja ozemlja.

Uradniki zavarovalnih družb so priredili preteklo nedeljo velika zborovanja v vseh večjih jugoslovanskih mestih. V svojih resolucijah zahtevajo predvsem kolektivne pogodbe in službene pragmatike.

Državna zveza kmečkih delavcev je imela te dni svoj kongres v Novem Sadu in je sprejela resolucijo, v kateri zahteva, da se tudi poljski delavci obvezno zavarujejo za primer bolezni, onemoglosti, starosti in smrti in da se ob znatno zvišanih mezdah uvede 10urni delavnik.

Trgovci z vinom iz vse Boke Kotorske so stopili v stavko, v znak protesta proti težavam, ki jim jih oblastva še vedno povzročajo. Čeprav v redu plačujejo državne, banovinske in občinske davščine in trošarino, so jim finančne oblasti zapečatile vse sode, ki jih lastniki ne smejo odpreti brez navzočnosti finančnih organov. Na prihod financarjev pa morajo trgovci vedno čakati najmanj po nekaj ur, tako, da jim kupci ogorčeni odhajajo.

Zaradi železniške nesreče v Vlajkovcu, o kateri smo poročali v zadnji številki, je zagrebška železniška direkcija odpustila iz službe 4 železniške uslužbence in uradnike, ki so nesrečo zakrivili.

V slavonskih loviščih je poginilo ogromno število divjih zajcev, ki jih je pokončala epidemija neke, še neznane bolezni.

Tako je bilo, tako je in tako najbrže še vedno bo. Pred beograjskim sodiščem se je moral pred dnevi zagovarjati bivši predsednik osrednje uprave Združenja rezervnih oficirjev v Beogradu Radosavljević z nekaterimi tovariši zaradi številnih poneverb društvenega denarja, ki so šle v visoke milijone. Sodišče je Radosavljevića oprostilo. Zgodba o majhnih in težkih ribah se še vedno ponavlja...

Ljubljanska bolnišnica je še vedno eno izmed najbolj perečih življenjskih vprašanj vse Slovenije. Kakor je videti, se današnje obupno stanje še ne bo kmalu spremenilo in izboljšalo, ker za tako potrebne stvari v državnem proračunu pač ni mogoče najti denarja. V listih beremo, da bo v malem kraju Risnju v Boki Kotorski zgrajena iz fonda rodoljuba Vase Čukovića moderna bolnišnica za 13 milijonov dinarjev. Tudi Ljubljani bi se prilegel kak bogat stric iz Amerike...

Senat se bo sestal k zasedanju zato, da bo sestavil dnevni red prihodnjega zasedanja, ki bo čez 14 dni. Tako smo brali v listih. Naši preprosti ljudje pravijo: Človek je šel popoldne ležat, da bo ponoči lahko spal...

Kolektivna razstava bolgarskih karikaturistov se pripravlja v Beogradu pod vodstvom Jugoslovansko-bolgarske lige.

Veliko ponarejevalnico kovanega srebrnega denarja je odkrila sarajevska policija v nekem zasebnem stanovanju. Tudi znamenje časa in razmer...

Kulturni napredek Beograda. Pred dnevi so v Beogradu svečano odprli glasbeno akademijo in srednjo glasbeno šolo.

Velika konferenca delegatov vseh srbskih prosvetnih društev bo 28. t. m. v Beogradu.

Pevski jubilej. Najstarejše hrvaško pevsko društvo «Kolo» v Zagrebu bo v kratkem slavilo 75letnico svojega uspešnega delovanja.

V vsej Jugoslaviji imamo danes 6050 zdravnikov, od tega v podeželskih vaseh le 800.

Masarykovo društvo se je ustanovilo v Beogradu na pobudo nekaterih tamkajšnjih intelektualcev. Za predsednika je bil izvoljen zdravnik dr. Vučetić.

Zanimiv pregled. Beograjska mestna sanitetna komisija je pred kratkim pregledala okrog 2000 zasebnih vodnjakov na beograjskem mestnem področju. Ugotoviti je morala, da ustreza zdravstvenim predpisom komaj pičla četrtina vodnjakov.

Nova gospodarska pogajanja med našo državo in Italijo se bodo pričela v decembru v Rimu. Želeti bi bilo, da bi Jugoslavija v novi trgovinski pogodbi s svojo sosedo odrezala bolje, kakor pa smo doslej.

V zadnjem času je zavladala v Evropi prava epidemija vladnih kriz. Največje težave imajo trenutno v Belgiji in Rumuniji. Baje pridejo v kratkem na vrsto tudi še nekatere manjše države.

Kongres francoskih royalistov, ki se je vršil na švicarskem ozemlju, so švicarske oblasti razpustile, čeprav bi se bil moral vršiti še dva dni. Ta energični ukrep švicarske vlade se utemeljuje z zadnjimi škandaloznimi dogodki v Franciji, kjer je bil razkrit široko organiziran prevratni pokret francoskih royalistov.

Evropska železniška konferenca se vrši v Neaplju. Na njej bodo sprejeti razni sklepi o novih železniških zvezah in o novih tarifah.

Narodne banke držav Balkanske zveze, to je Grčije, Rumunije, Turčije, Bolgarske in Jugoslavije so sklicale konferenco svojih predstavnikov v Ankari.

Delavnost Sočanov

Kakor smo že v zadnji številki poročali, se je vršil prejšnjo soboto «Pri levu» v Ljubljani pod predsedstvom g. dr. Dinka Puca občni zbor društva «Soče-matice», ki je nad vse lepo in zadovoljivo uspel. Smatramo za umestno, da naše čitatelje in naročnike seznanimo z nekaterimi zanimivimi in pomembnimi podatki iz plodovitega delovanja tega uglednega in obče koristnega emigrantskega društva naših goriških in primorskih rojakov.

Društvo «Soča-matica» v Ljubljani obstoja že 17. leto in šteje danes 719 članov, dočim beležijo društvene podružnice «Soče» v Celju 451, na Jesenicah 115, v Novem mestu 106, v Murski Soboti 84 in v Dolnji Lendavi 47, vse skupaj torej 1522 članov. Napram lanskemu letu je število članov naraslo za 46. Če pa upoštevamo tudi rodbine članov, vidimo, da šteje složna in trdno med seboj povezana družina «Soče» nad 5000 zavednih rodoljubov.

«Soča» je priredila letos svečano proslavo tridesetletnice smrti «goriškega slavčka» Simona Gregorčiča, ki mu je odkrila v Ljubljani na Napoleonovem trgu lep spomenik. Društvo je po svojih delegatih in s praporom sodelovalo na mnogih slavnostih in prireditvah drugih sorodnih društev in organizacij. Tudi notranje upravno pisarniško delo društvene pisarne je bilo v preteklem letu zelo marljivo in obilno. Sprejetih je bilo 428 dopisov, odposlanih pa prav toliko odgovorov. V tem pa ni vštetih nad 900 pozivov, ki so bili razposlani za Gregorčičev spomenik.

Društvena pisarna je napravila tudi mnogo drugega dela, raznih priporočil članom in drugim emigrantom, nešteto prošenj, potrdil, prevodov dokumentov, preskrbelo se je več služb, brezplačne prehrane in podpor. Na lanski božičnici je bilo osrečenih 85 ubožnejših družin z mnogimi živili in oblačili v skupni vrednosti nad 6000 din.

Pa tudi v kulturnem in družabnem pogledu je bilo «Sočino» delovanje v pretekli poslovni dobi nad vse pohvalno. Prirejenih je bilo večje število predavanj, doslej skupaj že 247, mimo tega pa tudi še več pevskih in deklamacijskih nastopov. Prav nič ni zaostajala za matičnim delovanjem njena vrla «Istrska družina», ki je imela svoje prireditve posvečene predvsem ohranitvi narodnih istrskih običajev in šeg.

Glede na opisano vzorno delovanje in občekoristno udejstvovanje zasluži društvo «Soča» pohvalo vse naše javnosti in polno priznanje, združeno z željo, da bo tudi še v bodoče tako uspešno delovala na kulturnem, socijalnem in narodnoobrambnem področju našega javnega življenja tu in onstran meje.

Šah

Match Botwinik : Löwenfisch se je končal neodločeno 6½ : 6½. S tem je ostal Löwenfisch šahovski prvak Sovjetske Rusije za leto 1937. Šampijonat Leningrada se je končal z zmago Čehoverja, Rorner in Toluš 10, slede Rabinovič 9½, Sokolskij 9, Iljin-Ženevski 8½ itd.

V februarju leta 1938. pripravlja Moskva zopet velik mednarodni turnir. Povabljeni bodo sledeči velemojstri: Capablanca, dr. Euwe, Fine, Flohr, Keres, dr. Lasker, Lilienthal in Reshewsky, od sovjetskih mojstrov pa sigurno Botwinik in Löwenfisch. Če bi dr. Euwe ne prišel, bi verjetno prišel v poštev dr. Aljehin.

Šampijonat Italije je obdržal 20letni Castaldi. Na nacijonalnem turnirju je zmagal z 10 točkami pred Staldo in Nestlerjem 9½, slede Sacconi z 9 točkami itd.

XVII. part. dr. Euwe : dr. Aljehin: 1.) d4, d5; 2.) c4, c6; 3.)Sf3, Sf6; 4.) Sc3, d×c4; 5.)a4, Lf5; 6.) e3, e6; 7.) L×c4, Lb4; 8.) 0-0, 0-0; 9.) De2, Se4; 10.) Ld3, L×c3; 11.) b×c3, S×c3; 12.) Dc2, L×d3; 13.) D×d3, Sd5; 14.) La3, Te8; 15.) Ta-b1, b6; 16.) Tfc1, a5; 17.) Se5, Sb4; 18.) L×b4, a×b4; 19.) S×c6, S×c6; 20.) T×c6, e5; 21.) T×b4, e×d4; 22.) T×d4, Db8; 23.) Db5, Tc8; 24.) g3, T×c6; 25.) D×c6, h6; 26.) Tb4, Ta6; 27.) Db5, Da8; 28.) Td4, Dc8; 29.) Te4, Kh7; 30.) Te7, Ta5; 31.) D×b6, Dc1+; 32.) Kg2, Tf5; 33.) Dd4, Dc2; 34.) e4, Tf6; 35.) Te5, Tc6; 36.) a5, De2; 37.)Dd5, Tc1; 38.) D×f7, Df1+; 39.) Kf3, Dd1+; 40.) Kf4, Dd2+; 41.) Kg4 in črni se je vdal.

Stanje po 20. partiji je 11 : 9 za dr. Aljehina.

Iz glasbenega sveta

Seja upravnega odbora «Združenja južnoslovenskih muzičkih avtorjev» se je vršila v nedeljo v Beogradu. Zastopani so bili odborniki beograjske, zagrebške in ljubljanske sekcije. Storjeni so bili važni sklepi. Udruženje namerava iz čistih dobičkov razpisati štipendije za študij glasbenonadarjenih v inozemstvu in nagrade za nove skladbe. Člani ljubljanske sekcije UJMA so gg. prof. S. Osterc, Z. Prelovec in N. Štritof.

Janez in Jurij Šubic

(Ob kolektivni razstavi v Narodni galeriji)

V Poljanah, prijazni vasi v idilični dolini nad Škofjo Loko, je tekla zibelka umetniški dvojici bratoma Janezu (1850—1889) in Juriju (1855—1890) Šubicu, katerih dela občudujemo prav te dni na razstavi v ljubljanski Narodni galeriji. Njun oče Štefan Šubic je bil v tistem času daleč na okoli znan cerkveni slikar in podobar.

Slikarsko delo, ki sta ga zapustila Janez in Jurij Šubic, je izredno veliko kljub njuni zgodnji smrti. Veliko tehnično znanje in splošna vestnost sta jima dovoljevala širokopotezno delavnost. Njune cerkvene slike in freske krasijo božje hrame na Kranjskem, v Primorju, na Hrvaškem in v Bosni. Glavna njuna dela, predvsem posvetna, pa se nahajajo v tujini, v glavnem torišču njunega ustvarjanja, in sicer Janezova na Dunaju, v Pragi in Kaiserslauternu, Jurijeva pa na Dunaju, v Atenah, Parizu itd.

Manjka nam mesta, da bi se mogli podrobno pečati z naštevanjem in popisom ogromnega števila umetnin, ki sta jih ustvarila in katerih precejšnji del vsebuje sedanja kolektivna razstava v Narodni galeriji. Na kratko naj omenimo le nekaj najmarkantnejših del cerkvene in posvetne vsebine.

Vsa razstavljena cerkvena dela izpričujejo, da sta Janez in Jurij Šubic dvignila nivo cerkvenega slikarstva do vzgledne višine ter dala s svojimi deli novih pobud svojim vrstnikom in naslednikom.

Janez Šubic se je ovekovečil s svojo nepopisno lepo, za vsakogar, ki jo je videl, nepozabno sliko «Sv. Martin ozdravlja bolnico» (1876). Župna cerkev v Šmartnem pod Šmarno goro je lastnica te umetnine. To delo je ustvaril Janez kot 26leten mladenič v Rimu. In vendar je to delo veliko v kompoziciji, sijajno v barvah, v tehniki pa tolike dovršenosti, kakršne doslej še ni dosegel noben slovenski slikar; skratka povedano, delo klasične vrednosti. Opozarjamo na Janezovo «Karniolijo» v Narodnem muzeju ljubljanskem, ki je zaradi svoje dovršenosti, izgledne tehnike in kompozicije ter ubranega kolorita pravi biser slovenske umetnosti. In Janezovi portreti! Kolika dovršenost visokega tehničnega znanja, kakšna harmonija barv, kako živa podobnost! Janezova portreta očeta in matere sta pač nedosegljiva vzgleda portretne umetnosti!

Višek Jurijeve cerkvene umetnosti tvori «Marijino Obiskovanje», slikano leta 1888. v Parizu za cerkev na Rožniku. Slika je mojstrska v koncepciji in dokazuje, da si je umetnik prisvojil tajnosti moderne francoske kolористike, ki rabi oni čarobni «clair-obscur», o katerem nekdanji slikarji niso imeli pojma. Skupni kolorit slike, dasi toliko bister in živ, je nežen, ublažen in mil, oblit z nekim bajnim svitom, ki očara vsakogar. Prav tako svedočijo štiri Jurijeve alegorične slike iz Narodnega muzeja sijajno kompozicijo, v barvah pa povsem modernega kolorista. Koliko bi bilo povedati o «Sv. Juriju» iz Šenčurja, o «Sv. Radegundi», o «Sv. Treh kraljih» itd., ki so vse mojstrovine našega Jurija Šubica izrednih vrednosti. Jurij Šubic je položil tudi temelj modernemu portretu ter prelomil s staro tradicijo; sijajen portret dr. Ivana Tavčarja in drugih znanih oseb je temu zgleden dokaz.

Če hočemo karakterizirati oba brata umetnika, je to v kratkem sledeče: Janez Šubic je bil izreden slikarski talent, soliden in marljiv, kakor mu je težko najti vrstnika. Jurij Šubic pa je bil pristen genij po milosti božji, kakršni se med nami Slovenci ne porajajo vsako stoletje!

Janezova nadarjenost in Jurijeva genijalnost se kaj vidno razodevata v njihovih delih. Njih različna življenjska pot daje poseben pečat tudi njunemu ustvarjanju. Janez se je na benečanski akademiji in v Rimu, v središčih italijanske klasične umetnosti, navzel vtisov, ki so ostali značilni za vse njegovo poznejše delo. Od tu izvira monumentalnost njegovih zasnov, njegovih figur in oblik, tu se je priučil klasičnega kolorita in slikanja s polnimi masivnimi barvami. Temu načinu umetniškega ustvarjanja se ni odtujil na vsej nadaljnji življenjski poti, na Dunaju preko Prage do Kaiserslauterna, kjer je pokopan.

Nasprotno pa je Jurij slikal po vzgledu moderne pariške šole s prozornimi, živimi, eterično lahkimi barvami. Bil je tako v kompoziciji svobodnejši, kakor slikarsko nemirnejši, tako rekoč že neposreden predhodnik impresijonizma.

Janez Šubic je delal marljivo in enakomerno, dan za dnevom, vsaka njegova slika je plod intenzivnega dela in zgrajena na toliki množini detajlov in študij, da se človek mora čuditi tej natančnosti in pridnosti.

Jurij je bil predvsem umetniška narava, zelo nadarjen. Delal je lahko in hitro, počival pa je včasih tudi cele tedne in mesece. Kadar ga je obšlo umetniško navdahnjenje, je bil železno vztrajen.

Kakor sta bila oba brata različna po nadarjenosti in po delu, tako sta bila tudi različne narave in temperamenta. Janez je bil resnega značaja, silno mehka duša, da, celo melanholično navdahnjen. Rad je pripovedoval o svojih umetniških nakanah in inspiracijah.

Genijalni Jurij pa je bil veseljak, izboren družabnik, lahkoživ, pri tem pa mehkega srca in radodaren. Ni pa rad govoril o svojem umetniškem snovanju.

Brata Šubica sta v dveh desetletjih pridobila svojemu imenu in slovenskemu narodu evropski glas, kateri je zazvenel celo tja dolj v klasične Atene. Ob njuni prerani smrti je takratna javnost priznavala njun velikanski pomen, da bo njuno delo epohalno vplivalo na umetniški razvoj slovenskih rojakov ter jim pokazalo, kaj je prava umetnost.

Po skoraj 50 letih smo se Slovenci oddolžili spominu velikih umetnikov s tem, da jima je Narodna galerija priredila kolektivno razstavo njunih del. Naj ta razstava izpolni v prvi vrsti ta namen, da pokaže «od roda do roda» današnji generaciji, da pomenita brata Šubica za slovensko umetnost tedanje dobe dva prva vodnika, nedosežna med nami tudi še danes, današnji upodabljajoči generaciji pa naj pokaže, da ima trajno vrednost le vse ono, kar nam predstavlja resnično lepoto.

Dr. M. Š.

MR. BAHOVEC
PLANINKA ZDRAVILNI ČAJ
Pijte samo zdravilni
PLANINKA
čaj
v plombiranih paketih po Din 20·– in Din 12·–
Apoteka Mr. Bahovec, Ljubljana

Oglašujte v „Slovenski besedi“

Trajno kodranje samo Din 60·–
Izdelava garantirano dobra.
Frizerski salon
MIRKO ZALETEL, Ljubljana
Cesta 29. oktobra (Rimska) štev. 24

Špedicija TURK Ljubljana
prevzema
OCARINJENJE
vseh uvoznih in izvoznih pošiljk, in to hitro, skrbno in po najnižji tarifi. Revizija po njej deklariranega blaga in vse informacije brezplačno.
Telefon inter. 24-59. Vilharjeva c. 33 (nasproti nove carinarnice)
PREVAŽANJE
vsakovrstnega blaga bodisi kuriva, strojev, selitve itd. v Ljubljani in izven Ljubljane z vozovi na konjsko vprego, kakor tudi s tremi najmodern. avtomobili
Telefon inter. 21-57 Masarykova c. 9 (nasproti tov. kolodvora)

Dovžan Ivan
dipl. krojačnica za dame in gospode
Ljubljana, Sv. Petra c. 81
Izvršuje vsa v stroko spadajoča dela po najnovejši modi in po na solidnejših cenah
Postrežba točna

OPTIK
J. GOLDSTEIN
Ljubljana, pod Trančo 1
priporoča po nizkih cenah prvovrstna očala, daljnoglede, triedre, tlakomere, toplomere i. t. d.

Gostilno PRI KMETU
na Gosposvetski cesti smo temeljito preuredili.
Morske ribe
imamo vsak dan sveže in jih serviramo pripravljene po kuharju specialistu, ki ima desetletno prakso na parobrodih.
Vampi
pripravljeni na tržaški način, ter izboren
golaž
vsak dan dvakrat svež.
Pečenice in krvavice
delamo vsako soboto doma in so edinstvene.
Divjačino
serviramo vsak četrtek.
Bakalar in riba v brodetu
so specialitete našega kuharja in jih serviramo vsak petek. — Abonenti dobijo izborno hrano v obilni meri za 13 din dnevno.
KAJFEŽ d. z o. z.

Sporočamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da nas je dne 20. t. m. nepričakovano in prezgodaj zapustil naš skrbni in dragi soprog, oče, brat in svak, gospod

ALBIN PREPELUH

PREDSEDNIK TISKARNE, PUBLICIST IN POVERJENIK V POKOJU.

Pogreb blagega pokojnika je bil v ponedeljek, dne 22. novembra izpred njegovega doma, Dobrilova ul. št. 22 na pokopališče pri Sv. Križu.

Izrekamo najtoplejšo zahvalo vsem, ki so spremili pokojnika na zadnji poti in poklonili krasno cvetje na njegov grob.

LJUBLJANA, dne 23. XI. 1937.

ZALUJOČI OSTALI.

Sporočamo, da je nepričakovano umrl naš predsednik, gospod

ALBIN PREPELUH

PUBLICIST IN POVERJENIK V POKOJU.

V prezgodaj umrlem smo izgubili skrbnega predsednika, ki je posvetil vse svoje moči napredku podjetja.

LJUBLJANA, dne 23. XI. 1937.

UPRAVNI SVET J. BLASNIKA D. D.
LJUBLJANA

Za konzorcij «Slovenske besede»: dr Dinko Puc. Za uredništvo: dr. Stanko Jug. Tisk Delniške tiskarne, d. d., predstavnik Ivan Ovsenik — vsi v Ljubljani.